



PB-PP  
BELGIE(N)-BELGIQUE

# *Sint-Guthago Tijdingen*

*Maandelijks ledenblad van de*  
**Geschied- en Heemkundige Kring**



**Sint-Guthago**

Nr. 556

P209467

april 2024

---

Lidmaatschapsbijdrage België : 25 euro op rekening : IBAN BE82 8601 0615 5768;  
BIC code: SPAABE22 (Centea). Lidmaatschapsbijdrage buitenland : 30 euro.  
Uitgever : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist  
Postkantoor van afgifte: 8300 Knokke-Heist 1

# Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago

Werkgebied : de Zwinstreek

Lid van Heemkunde West-Vlaanderen vzw

**Maatschappelijke zetel** : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109,  
8300 Knokke-Heist

**Correspondentieadres** : Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke

## Het Bestuur :

### *Erevoorzitters :*

François baron van der Elst, Spegelsweg 2, 8340 Oostkerke

### *Voorzitster :*

Caroline Terryn\*, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke, tel 050 500651

caroline.terryn@telenet.be

### *Secretaris :*

Fons Theerens\*, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke, tel (050) 625309

fons.theerens@knokke-heist.eu

### *Penningmeesteres :*

Nicole Vanden Weghe, Vissersstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

### *Hoofdredacteur Rond de Poldertorens :*

Noël Geirnaert\*, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge, tel. (050) 336940

famgeirnaert@skynet.be

### *Leden :*

Etienne Decaluwé, Keuvelhoekstraat 54, 8300 Knokke, (050) 601023

etienne.decaluwe@gmail.com

Johan Deckers, De Terp 8, 8301 Knokke-Heist, tel 0487 907771

johan.deckers@skynet.be

Thomas Hoeberigs, Westkapelsesteenweg 71, 8380 Dudzele, tel 0474 597158

thomas.hoeberigs@knokke-heist.be

Jan Hutsebaut, Berg 59, 9950 Waarschoot; jan.hutsebaut@damme.be

Jan Kamoen\*, Vissersstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

jankamoen@skynet.be

Jan Tilleman, Kleine Molenstraat 1A, 8380 Dudzele, tel 050 604135

jan.tilleman@telenet.be

\* Zijn tevens lid van de redactieraad Rond de Poldertorens en St.-Guthago Tijdingen

# In memoriam Marc De Meester

Nogmaals wordt onze kring getroffen door een groot verlies: een goede vriend en naaste medewerker is heen gegaan.

In gedachten blijf je bij ons...

de heer

Marc De Meester



geboren te Sint-Niklaas op 26 april 1960 en  
overleden te Knokke-Heist op 19 maart 2024.

Arbeidsgeneesheer

Buitengewoon lector bij de Faculteit Geneeskunde  
Arbeidsgeneeskunde van de Universiteit Gent

Kruis van Ridder in de Kroonorde als Geneesheer Commandant.

Marc overleed aan een slepende ziekte. Marc was jarenlang ondervoorzitter en kringarchivaris. Hij verzorgde ook de *Tijdingen* en schreef daarvoor maandelijks het verslag van de lezingen en de uitstappen. In *Rond de poldertorens* wordt een uitvoeriger *In memorium* opgenomen.

## Nog enkele plaatsen voor de uitstappen

Naar jaarlijkse gewoonte plannen we in mei, juni en september een uitstap met de kring:

- **zaterdagmiddag** 25 mei 2024: *Kasteel van Loppem*
- zondagnamiddag 23 juni 2024: *Brugse hospitaal van de Potterie*
- zondagnamiddag 29 september 2024: Vernieuwd RAM: Romeins Archeologisch Museum in Oudenburg

Voor leden en hun gezin zijn deze gegidste rondleidingen helemaal gratis.

**Inschrijven is verplicht** en enkel via [caroline.terryn@telenet.be](mailto:caroline.terryn@telenet.be)

## Lezing: Vlaams Topstuk belicht: de manuscripten van de abdij Ter Doest

**Wanneer** : zondag 21 april 2024 om 10 u.

**Waar** : Hoofdbibliotheek Scharpoord, Maxim Willemspad 1, 8300 Knokke-Heist.

**Inschrijven verplicht via : 050/630.430**

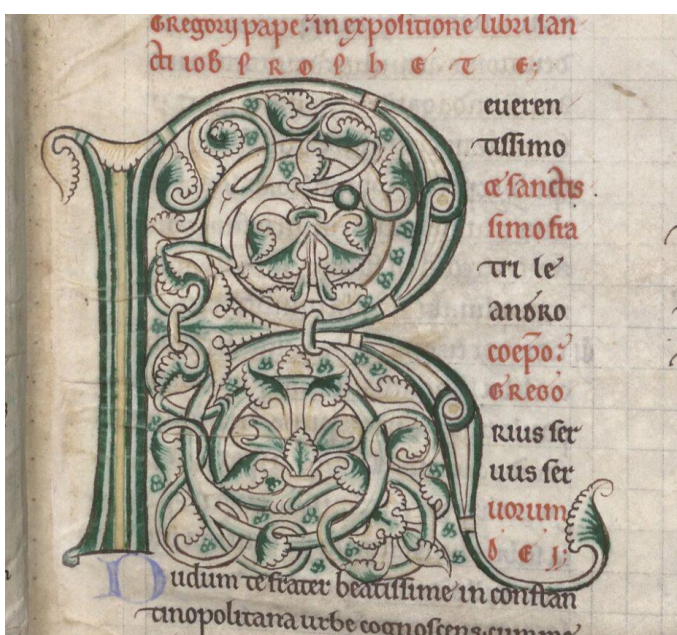
De circa 340 manuscripten van de abdij Ter Doest zijn erkend als Vlaams Topstuk. Ze worden vandaag voornamelijk bewaard in de Openbare Bibliotheek Brugge en het Grootseminarie Ten Duinen. Het project Mmmonk verenigt alle Doestmanuscripten online, samen met de manuscripten van de abdijen van Sint-Baafs (Gent), Sint-Pieters (Gent) en Ten Duinen (Koksijde).

De manuscripten dateren uit de 6de tot de 15de eeuw. Ze variëren van sobere studieboeken tot luxueus verluchte praalhandschriften. Naast religieuze teksten bevatten ze filosofisch-theologische,

juridische en medische werken, wetenschappelijke werken en geschriften van humanistische en klassieke auteurs.

In deze lezing stelt Evelien Hauwaerts (Openbare Bibliotheek Brugge) de manuscripten voor en licht ze toe hoe Mmmonk dit kostbare erfgoed beschikbaar maakt voor een ruim en divers publiek. Ze biedt ook een blik achter de schermen van een erfgoedbibliotheek en de uitdagingen rond veilige bewaring, digitalisering en publiekswerking.

Dr. Evelien Hauwaerts is curator van de manuscripten van de Openbare Bibliotheek Brugge en projectleider van Mmmonk. Ze is gespecialiseerd in Westerse middeleeuwse manuscripten, met een nadruk op monastieke manuscripten en manuscripten uit de Bourgondische Nederlanden. Ze focust daarbij in het bijzonder op leescultuur, talen en receptiegeschiedenis. Voor de Openbare Bibliotheek Brugge schreef ze nieuwe catalogusbeschrijvingen voor zo'n 700 middeleeuwse manuscripten. Ze is pleitbezorger voor IIF en linked open data in databeheer en ijvert voor cultuur in Europa als raadslid van de Europeana Network Association Members Council. Ze behaalde een doctoraat in Middeleeuwse talen en literatuur (Université de Poitiers), een masterdiploma Romaanse talen (KU Leuven), en twee voortgezette masterdiploma's in Middeleeuwse geschiedenis (KU Leuven en Université de Poitiers).



# Verlag lezing: Vikingen in de Lage Landen. Donderslag bij heldere hemel, of kind aan huis?



Vikingen zijn populair. Er waren maar liefst 97 toehoorders voor de zondagsbabbel van 24 maart 2024! Pieterjan Deckers, professor aan de KUL, stelde het clichébeeld van de Viking in deze lezing grondig bij. Het stereotype beeld van woeste Noorman ontstond uit de geschiedschrijving die louter gestoeld was op geschreven bronnen. Die laat de 'Vikingtijd' starten op 8 juni 793 als de monniken van Lindisfarm (NO Engeland) tot hun verbazing en verbijstering vaststellen dat ze aangevallen worden door wreedaardige heidenen van over zee. Het tijdvak eindigt volgens traditionele historici ook op één bepaalde dag, nl. op op 14 oktober 1066 met de Slag bij Hastings, als de Angelsaksische koning Harold II van Engeland verliest van de Normandische hertog

Willem de Veroveraar - zelf van Vikingsafkomst - en de Normandische heerschappij begint. Historici zijn al een tijd afgestapt van dergelijke 'histoire bataille', maar kunnen bij gebrek aan geschreven bronnen niet verder.

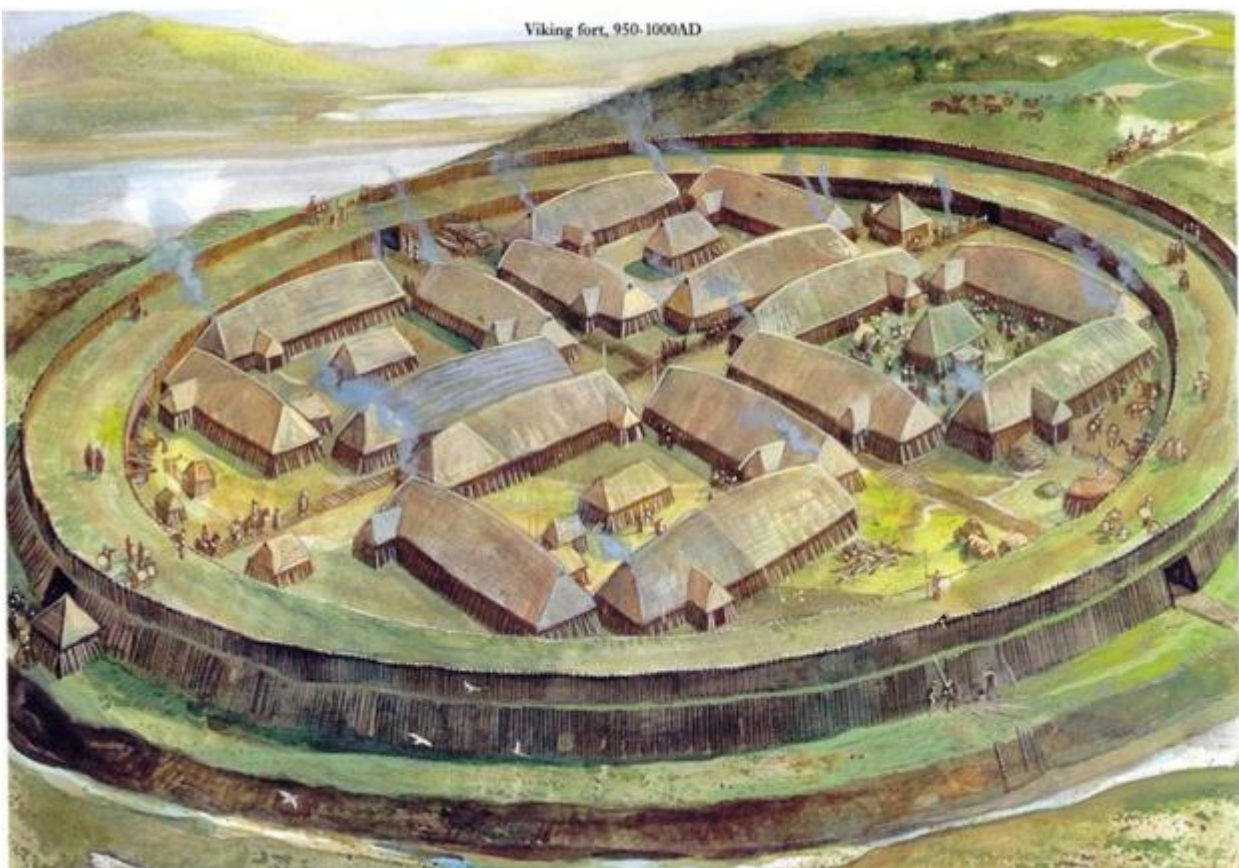
Archeologen kunnen dat wel, zeker nu de laatste decennia de natuurwetenschappelijke analyses zoals pollen-, DNA- en isotopenonderzoek van tanden... een snelle ontwikkeling kennen. Isotopen verschaffen informatie over de herkomst en levensomstandigheden van een individu. (Isotopen zijn varianten van een chemisch element met verschillende aantallen neutronen in de atoomkern. Sommige isotopen worden geabsorbeerd door het lichaam via voedsel en water en worden opgenomen in tandglazuur en bot tijdens de ontwikkeling van een individu. Ze variëren afhankelijk van geografische factoren zoals klimaat, geologie en het type voedsel en water dat beschikbaar is in een bepaald gebied. Hierdoor ontstaan er geografische patronen in de isotopenverhoudingen die kunnen worden geanalyseerd. n.v.d.r.)

Archeologen komen zo tot een heel ander en ruimer verhaal: de Vikingencultuur buiten Scandinavië start al rond 750 als met name in Estland een Vikingleider een typisch scheepsgraf krijgt. Zo'n graf raakt de essentie van de Vikingideologie. Het presenteert de overledene als een zeevaarder en veroveraar: hij ligt er in volle wapenuitrusting met zwaard en schild in een schip. Aan zo'n schip was jaren gewerkt. Het was dus een duur offer en stond symbool voor veroveringstochten en dus bron van inkomen van de Vikingen.



Vikingen vormden ook niet één, maar drie samenlevingen: Denemarken, Noorwegen en Zweden. Het verschil tussen Noren en Denen blijkt bijvoorbeeld uit de vorm van hun spinschijfjes. Dat waren kleitabletten van een handpalm groot die onderaan de weefdraden hingen. Bij een brand werden zulke schijfjes gebakken en zo bleven ze bewaard. Textiel is niet bewaard, maar geweten is dat de Vikingen grote zeilen hadden aan hun schepen en dus veel wol moesten weven. Archeologen berekenden dat aan een zeil van een handelsschip 10 jaar geweven moest worden.

Vikingen leefden aanvankelijk in afzonderlijke politieke entiteiten, maar evolueerden tot gecentraliseerde koninkrijken die in de 12<sup>de</sup> eeuw tot het christendom toetraden. De aristocratie leefde binnen een omheining in een groot halgebouw met een heidens cultushuis. De stijl bleef dezelfde, maar de omvang en rijkdom van deze hoven nam toe. Naast deze residenties voor de elite waren er militaire ringforten waar garnizoenen verbleven. Denemarken telde er 6 à 10.





De economie van de Vikingen intensifieerde: de landbouw-nederzettingen werden groter en beter gestructureerd: de huizen lagen georiënteerd langs één centrale weg. De opbrengst steeg door een grotere rationalisering van de landbouw. Hoe groter de surplus, hoe meer mensen vrijgesteld konden worden voor de nijverheid.

Belangrijke takken waren de textielnijverheid en de scheepsbouw. Vanaf 900 kwam er een onderscheid tussen kortere en bredere handelsschepen met een beperktere bemanning en grote laadruimte enerzijds en anderzijds lange, smalle oorlogsschepen voor 100 krijgers. Om de schepen waterdicht te maken werd op grootschalige wijze teer ontgonnen. Dat blijkt uit teerputten in bossen. (Teer is een donkere, stroperige en taaie substantie die ontstaat bij het verhitten van hout (wat bruine teer oplevert) of steenkool (wat koolteer geeft) n.v.d.r.) Ook de handel intensifieerde. Daarvan getuigen scheepsgraven in Zweden waarin speelborden werden gevonden met speelstukken gemaakt uit walvisbot uit Noorwegen. Nog zo'n importproduct en statussymbool waren kammen uit rendiergeweien. Wetstenen kwamen uit het midden van Noorwegen.

Om de handel te bevorderen streefden de koningen van Zweden, Noorwegen en Denemarken naar vrede binnen Scandinavië. Daarnaast gingen ze buiten dat gebied op plundertocht. Denemarken breidde haar invloedssfeer uit rond de Noordzee in Frisia - dat reikte van de Duitse Waddengebieden tot aan de Sincfal, de zeeboezem waaruit het Zwin ontstond -, Noorwegen veroverde het oosten van Engeland en Groenland en Zweden had via Rusland en de Zwarte zee contacten tot aan het Byzantijnse Rijk. Hun oorlogsbuit bestond uit o.m. reliekschrijnen en slaven.

Toch was er ook intense handel met het buitengebied. In Ribe, de oudste handelsnederzetting van Denemarken, zijn er kralen teruggevonden die gesmolten zijn uit mozaïeksteentjes uit Romeinse steden. Mantelspelden werden gemaakt in messing uit Aken. Deze goudblinkende legering vergaat, maar de mallen waarin de figuren gegoten werden zijn wel bewaard. Een typische

figuur is een vrouw in een lang kleeid gewapend met een schild en een helm met kam. Dat was geïnspireerd op de godin Athena uit de oudheid, die de Vikingen kenden van de Romeinse munten die ze verkregen hadden als ruilmiddel of buit. Een andere vrouwenfiguur trekt aan de haren: zo werd ook Venus afgebeeld in de Oudheid en zeemeerminnen in de Karolingische kunst.

10 mm



De Vikingen importeerden niet alleen, maar exporteerden ook materialen. Al in de 6<sup>de</sup>-7<sup>de</sup> eeuw was er uitvoer van Scandinavisch amber naar het Rijnland. Al in de 8<sup>ste</sup> eeuw was er munthandel met munten met het Wodanmonster geslagen in Ribe. Er zijn muntvondsten verspreid in Engeland, het Rijngebied, Nederland (o.a. Dorestad en Domburg). Van dan dateert een pin gevonden in het Maasland met een afbeelding van de eenogige Odin. In de Noordse mythologie heeft Odin, de oppergod van de Scandinavische godenwereld, één oog omdat hij dit opofferde om wijsheid te verkrijgen.

Vanaf de 9<sup>de</sup> eeuw startten de plundertochten met grote legers van wel 1.000 krijgers. Van die rondtrekkende plundersaars is weinig gevonden tenzij ze verbleven in winterkampen of als een raid mislukte. Zo werd in Dorset (Engeland) een massagraf van 200 onthoofde Vikingen teruggevonden. De schedels lagen netjes op een hoop gestapeld.

In Frisia en meer bepaald Vlaanderen, startten de raids in 810 en duurden ze tot 891, met de slag van Leuven. In de 9<sup>de</sup> eeuw werd in Zelzate veldfles met een schat aan munten begraven. Hij wordt nu geëxposeerd in het STAM in Gent. Ook in Westerklijf op het eiland Texel is een muntschat teruggevonden die volgens de pollenanalyse moet begraven zijn in april; wellicht van een Viking die niet teruggekeerd was van een zomerplundertocht. In de schat zaten Arabische munten en hakzilver. Er werd betaald per gewicht in zilver en dus werd van een reep zilver een stukje afgehakt.



Muntschat verstopt in veldfles in Zelzate in de 9<sup>de</sup> eeuw.

Uit de 10<sup>de</sup> -11<sup>de</sup> eeuw zijn in Vlaanderen verschillende ovale spelden in de vorm van een schildpad voor vrouwen teruggevonden. Het paardentuig en de militaire look van de eerste ridders waren geïnspireerd op Angloscandinavische voorbeelden.



De connectie tussen Denemarken en Vlaanderen mag blijken uit het feit dat de Engelse koningin Emma midden 11<sup>de</sup> eeuw naar Brugge vluchtte. (Zij was de gemalin van Knoet de Grote en was betrokken bij de machtsstrijd tussen de Angelsaksische en Deense heersende groepen in Engeland. n.v.d.r.) Ook graaf Karel de Goede die in 1227 werd doodgestoken in de Sint-Donaaskerk had Deense roots. Zijn grootmoeder van vaderszijde was Adela van Denemarken, de dochter van koning Knoet de Grote van Denemarken en Engeland. De Deense afkomst van Karel de Goede via zijn grootmoeder versterkte de banden tussen Vlaanderen en Denemarken in die tijd.

Met de rijk geïllustreerde powerpointpresentatie schetste Pieterjan Deckers dus een veel ruimer beeld van de Vikingen buiten Scandinavië: ze beperkten zich niet tot de verovering van Engeland in de 9<sup>de</sup> -11<sup>de</sup> eeuw, neen, de contacten dateren al van vroeger, lopen tot de 12<sup>de</sup> eeuw en waren veel meer gespreid. Er waren ook intense handelscontacten, niet alleen plundertochten. Meer zelfs, de Scandinavische expansie gebeurde langs een veel ouder, duurzaam Noordzeenetwerk. In de Lage Landen waren de Denen actief, niet de Noren of Zweden. De Vikingen waren zeevaarders en presenteerden zich zo aan de wereld, zoals blijkt uit hun scheepsgraven. Hun denkwereld was evenwel ook beïnvloed door andere culturen, er waren zelfs linken tot de klassieke oudheid!

Verslag: Caroline Terry

## **(Streek)geschiedenis in [www.sincfala.be](http://www.sincfala.be)**

Regelmatig worden op deze bladzijden recente publicaties voorgesteld, die verband houden met de (streek)geschiedenis in een zo'n ruim mogelijke context.

In deze digitale tijden moeten we echter verder kijken dan papieren dragers alleen. Ook online is er voor de geschiedenisliehebber immers heel wat interessants en fraais terug te vinden, waarover we u dan ook op gezette tijden zullen informeren. Vandaag laten we u kennismaken met de website van het kenniscentrum Hey.

De geschiedenis van Hey gaat terug tot in 1960 toen onze Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago een poldermuseum stichtte in Lissewege. Het verhuisde in 1969 naar het Oud Schoolgebouw in de Pannenstraat 138 in Heist en kreeg de naam *Heemkundig Museum Sincfala voor polder en visserij* vzw. Johan Ballegeer was de eerste conservator. Het museum was in de eerste jaren een typisch heemkundig museum waar verschillende ambachten en werktuigen werden gepresenteerd.

In 1998 werd Museum Sincfala heringericht met de bouw van een permanente tentoonstelling over de ontstaansgeschiedenis van de unieke Zwinstreek, die vooral stil stond bij de evolutie van een vissers- en plattelandsgemeenschap tot een toeristische badstad. In 2006 kwam er dan een nieuwe tentoonstellingsruimte met een oppervlakte van 300 m<sup>2</sup> die 2000 jaar Zwinstreek uit de doeken deed.

Twee jaar geleden, in 2022, werd het totaal vernieuwde museum geopend, waarbij de klemtoon nu op het verleden, heden en toekomst van Knokke-Heist kwam te liggen, en gepresenteerd met de modernste technieken. En in de loop van dit jaar zal ook het Oud Schoolgebouw, na een grondige opfrissingsbeurt, heropend worden.

Vanuit onze luie zetel valt er ook heel wat te beleven in het digitale kenniscentrum Hey. Via de website <https://www.sincfala.be/> treed je binnen de virtuele wereld van het kenniscentrum, waar je uitgebreid kunt kennis maken met de geschiedenis en het erfgoed van Knokke-Heist en bij uitbreiding de ganse Zwinsteek.

Op de startpagina krijg je links al onmiddellijk de mogelijkheid om de collectie op verschillende manieren te doorzoeken.

HEY Knokke-Heist | Log in | Contact | Zoeken in databanken | Links

---

# HEY KENNIS CENTRUM.

Startpagina | Geschiedenis | Nieuws | Activiteiten | Tentoonstellingen | Collectie

Home > Collectie > Collectie

## Zoek in de Museumcollectie

**Tips**  
Zoek aan de hand van trefwoorden in de deelcollecties van de museumcollectie.

Wil je zoeken in de hele collectie selecteer dan in het veld 'Doorzoek een deelcollectie' het woord 'Alle'.

Wil je zoeken in een specifieke deelcollectie selecteer dan in het veld 'Doorzoek een deelcollectie' de betreffende deelcollectie. De keuzemogelijkheden bekom je door op het pijltje rechts van het veld te klikken.

Kies je voor het zoeken in een bepaalde deelcollectie dan kan je binnen deze deelcollectie ook een rubriek en eventueel onderrubriek selecteren. Zo kan je heel gericht zoeken binnen een bepaalde deelcollectie.

915 Results

Start | Vorige | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | Volgende | Einde

Doorzoek een collectie:  
Huisraad

Doorzoek een rubriek:  
- Alle -

Doorzoek een onderrubriek:  
- Alle -

Zoek op een trefwoord



HUIALXX00001



HUIALXX00003  
Chocoladewikkel



HUIALXX00005  
Chocoladewikkel

In de bovenbalk onder de banner 'Hey Kenniscentrum' zijn er verschillende toegangsmogelijkheden. Onder de knop 'Geschiedenis' kun je doorklikken naar onder andere de volledige geschiedenis van Knokke-Heist met zijn deelgemeenten, de geschiedenis van de Zwinstreek en publicaties van de lokale Heemkundige Kringen met zoekfunctie. De knop 'Nieuws' geeft een terugblik op activiteiten uit het verleden, waaronder heel wat uitgebreide verslagen van lezingen ingericht door onze Geschieden Heemkundige Kring. En als je 'Collectie' aanklikt kom je terecht op de gigantische databank van de museumcollectie en beeldbank en kun je uren doorbrengen met het bekijken van de tienduizenden voorwerpen uit de collectie of van de collectie prentbriefkaarten en foto's in de beeldbank. Probeer daar in de zoekfunctie misschien eens je eigen familienaam in te tikken en te kijken wat er tevoorschijn komt.

Johan Deckers

## Publicatie *De smaak van thee*



In 'De Smaak van Thee' schetst Doris Klausing het Oostende en de overzeese handel met Azië tijdens de periode van de Oostendse Compagnie, precies 301 jaar geleden. Het verhaal is gebaseerd op historische feiten en beschrijft de heen- en terugreis van een compagnieschip door de ogen van Luis een scheepsjongen. Naar 'den Oost varen' was een waar avontuur. Orkanen, tyfoons, piraten, sodomie, ruzies, ongelukken en ziektes tekenden de bemanning, die 18 maanden onderweg was naar Kanton en terug. Handel drijven met Chinezen bleek ook complex en vergde een aparte strategie.

[www.guthago.net](http://www.guthago.net)



Op **zaterdagmiddag** 25 mei 2024  
bezoeken we het  
***Kasteel van Loppem***  
(Inschrijven verplicht)